

Duurzaamheid en vrije toegang tot informatie

Katrien Bergé, FUNDP

Duurzame ontwikkeling staat voor een andere, een kwalitatieve economische, sociale en ecologische evolutie. In dit heel brede kader kan ook de Open Access-beweging (OA) gesitueerd worden als een tegenbeweging, als een antwoord op een uit de hand gelopen situatie, met name de exorbitante prijzen voor toegang tot de wetenschappelijke informatie die aangeleverd wordt door enkele grote commerciële uitgeverij. In de mate dat beide bewegingen een grondige verandering voorstaan, blijven ze, zelfs na hun pioniersfase, iets utopisch in zich dragen.

Zowel duurzame ontwikkeling als het bewerkstelligen van vrije toegang nopen tot het maken van keuzes, waarvan de verhouding winst/investering niet meteen meetbaar is. Op zoek naar literatuur die het verband legt tussen beide onderwerpen, hebben we het artikel van Jan Nolin herlezen dat door collega Tom Cocquyt in een vorige duurzaamheidsbijdrage (META 2011/7) werd gesignaleerd. De auteur heeft het in eerste instantie over informatie als bron voor de ondersteuning van duurzame ontwikkelingsprojecten, maar ook als hefboom voor sociale verandering. Hij wijst erop dat de Verenigde Naties wel vrij vroeg het belang van informatie voor duurzame ontwikkeling hebben onderkend, maar daarentegen slechts schoorvoetend het verband hebben gelegd tussen duurzame ontwikkeling en informatiegerelateerde kwesties. Op 1 november 2011 werd GOAP, het Global Open Access Portal van de

Unesco gelanceerd. Het portaal biedt niet alleen een goed en exhaustief overzicht van alle aspecten van OA, maar ook thematische toegang via een link naar DOAR, Directory of Open Access Repositories (<http://www.unesco.org/ci/goap>).

In een bijdrage in het tijdschrift *Sustainability* stellen de auteurs dat open communicatie van wetenschappelijke informatie essentieel is om een duurzame ontwikkeling op wereldniveau te waarborgen. Zoals vaak wordt vooral gefocust op vrije toegang voor transitie- en ontwikkelingslanden, voor wie ook bij de traditionele uitgeverij met succes aangepaste prijs- en toegangsvoorwaarden onderhandeld worden.

Het verlenen van open toegang tot wetenschappelijke informatie en tot kennis aan alle groepen in de samenleving betekent:

- ontwikkelen van duurzame technologie;
- duurzaam of op lange termijn conserveren/ bewaren;
- duurzaam (mee)delen van informatie.

De OA-filosofie heeft betrekking op de diverse aspecten van informatie:

- de gegevens, informatiebronnen zoals ze worden opgeslagen en meegedeeld;
- het (communicatie)proces;
- de onderzoeksresultaten (kennis);
- de technologie (hardware, communicatiesystemen).

Zowat iedereen is inmiddels vertrouwd met de drie wegen die leiden tot open toegang, met name de gouden weg (*direct OA*), de groene weg (*delayed OA*), en tussen beide in het hybride model (*hybrid OA*). Het is een leuke coincidentie dat de groene weg, met name de archivering

door de auteurs van hun (tijdschrift)artikelen via een persoonlijke site of via het institutioneel archief, op dit ogenblik doorgaans als de meest realistische wordt aanbevolen.

In tegenstelling tot de instellingsarchieven die alle publicaties van hun onderzoekers opnemen, zijn de rechtstreekse OA-publicaties onderworpen aan *peer review*, aan de collegiale toetsing van hun wetenschappelijke kwaliteit. Niet toevallig werd het ECeContent $plus$ met de naam PEER (Publishing and the Ecology of European Research) bedacht (<http://www.peerproject.eu.home>). Het programma onderzoekt de gevolgen van het systematische deponeren van de laatste volledige tekst van het *peer reviewed* manuscript op o.m. de toegang voor de gebruiker, de zichtbaarheid van de auteur en de leefbaarheid van een tijdschrift.¹

Het groeiende aanbod van documentaire informatiebronnen voor duurzame ontwikkeling die vrij toegankelijk zijn, toont aan dat de brug tussen duurzaamheid en OA geen fictie is. Het gaat daarbij om tijdschriftentitels die uitgegeven zijn, zowel door traditionele uitgeverij die een OA-fonds uitbouwen, als door wetenschappelijke instellingen of allerlei vormen van samenwerkingsverbanden. Een brug waarvan de bouwstenen ook in onze instellingen door een groeiend aantal overtuigden worden aangedragen. ■

1 PEER Publishing and the Ecology of European Research (2008-2012)
<http://www.peerproject.eu/home>

